

Posudok vedúcej bakalárskej práce Yvony Votrubovej *Dílo S. K. Neumanna Dějiny ženy v dobovém kontextu* (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Praha, 2018)

Vyplňanie bielych miest v literatúre a výskume bolo svojho času – najmä v 90. rokoch 20. storočia – pomerne častým intelektuálnym podujatím, a oprávnené. Táto rečnícka figúra predpokladá, že existujú postavy, problémy, diela, ktoré zostali napriek dôležitosti v svojej dobe zabudnuté. Podobný osud postihol aj prácu *Dějiny ženy* Stanislava Kostku Neumanna. Nesmierne populárna práca, ktorej sa dostalo množstva vydaní v rôznych dejinných obdobiach (v medzivojnovom, v 70. a aj v 90. rokoch 20. storočia), zostáva aj naďalej pravdepodobne pre svoju kompilačnú povahu mimo pozornosti výskumníčov zaoberajúcich sa feministickým myslením. Yvona Votrubová si stanovila cieľ porozumieť tomuto obsiahlemu dielu v dobovom kontexte.

Autorka úspešne „vyhrala“ – svoj prvý – „boj“, keď samotné, vyše tisícstranové dielo prečítala a zhrnula. V tomto sledovala tisícky žien, pre ktoré skúsenosť s čítaním Neumannových *Dějiny ženy* predstavovala zriedkavú, ak nie jedinečnú, možnosť, zoznámiť sa s povahou rodových (genderových) vzťahov v minulosti. Náročnejšou etapou jej výskumnej práce bol výber problémov či tém knihy, v ktorých by jednoducho mohla uchopiť Neumannov svetozhľad a tiež ho usúvzťažniť v kontexte ďalších teoretických či historických prác. Myslím, že aj tento druhý „boj“ či výskumná etapa, boli úspešné a Yvona Votrubová identifikovala ako hlavné témy – dobovým jazykom vyjadrené – voľnej lásky, slobody materstva a meštiackej morálky.

Predložená práca začína kapitolou podávajúcou stručnú biografiu autora *Dějiny ženy*. Potom autorka objasňuje okolnosti vydávania diela *Dějiny ženy* a (do veľkej miery osvetovú) motiváciu autora pre jeho napísanie, ktorá súznie s vybranými ťažiskovými témami knihy. Yvona Votrubová na úvodných stranách jasne konštatuje, že dostupná sekundárna literatúra sa týmto dielom nezaobera (s. 4 a 11), a to aj napriek tomu, že otázky sexuality a rodového poriadku (genderového rádu) sú v Neumannových prácach predmetom jeho pretrvávajúceho záujmu. Autorka si zároveň uvedomuje limity existujúcej sekundárnej literatúry (s. 1) a pokiaľ je to možné, v svojej práci využíva novší výskum, ktorý sa zaoberá reflexiou rodových (genderových) vzťahov v českej spoločnosti naprieč dejinami (najmä publikáciu *Iluze spásy*, ale aj ďalšie, por. s. 13).

Za dôležité považujem to, že Yvona Votrubová nevníma samozrejmosť písania „dejín ženy“ či „dejín žien“, ale túto potrebu historizácie zdôvodňuje potrebou žien stať sa dejinným subjektom. Prítom sa opiera o argumentáciu Simone de Beauvoir a Gerdy Lerner a na pozadí ich protichodných postojov formuje svoju perspektívu a obdobný zámer predpokladá aj u S. K. Neumanna (s. 11 – 12).

V jadre práce analýza autorky postupovala v dvoch krokoch: najskôr v texte *Dějiny ženy* identifikovala normatívne postoje S. K. Neumanna a ich zdôvodnenie podporené historickými vysvetleniami; potom ich porovnávala s ďalšími koncepciami a zasadzovala ich do dobových diskusií. V samotnom texte práce sú tieto dva kroky prepojené a niekedy vlastne nasledujú v opačnom poradí – to vtedy, keď autorka ukazuje, prečo podľa Neumanna dejiny ukazujú na správnosť ním zastávaného normatívneho postoja.

V prvej časti o „voľnej láske“ Yvona Votrubová ukazuje na zásadnosť diskusie o matriarcháte a patriarcháte a o materskom práve (Bachofen), ktorá sa z druhej polovice 19. storočia preniesla najmä pomocou Engelsovho *Pôvodu rodiny* do prvej polovice 20. storočia. Ukazuje, že uvedené diskusie o voľnom zväzku medzi mužom a ženou sú možno viac než úsilím po dobratí sa poznania histórie motivované dobovými debatami o legislatíve o uzavretí manželstva a jeho rozluke. Neumannove postoje tu autorka porovnáva s postojmi ľavicových poslankýň a intelektuálok. Navyiac si za významného Neumannovho interlokútora v tejto veci berie Zdeňka Záhoře, s ktorého kritikou Neumanna sa stretla pri hľadaní dobových ohlasov na *Dějiny ženy* (myslím, že táto skutočnosť nie je v samotnej bakalárskej práci celkom ozrejmená, ale má pochopiteľne svoj význam).

V druhej časti zaoberajúcej sa slobodou materstva opäť autorka situuje Neumannov výklad v *Dějínách ženy* do dobových diskusií o dekriminalizácii interrupcií, v ktorých bol významným predstaviteľom strany hájacej zachovanie statu quo Emanuel Rádl. Tu autorka dobre ukazuje, ako protichodným spôsobom referovania do minulosti obaja autori hája svoje stanoviská (s. 28) – kým Rádl v minulosti nachádza kmeňový primitivizmus, tak Neumann sledujúci Engelsa v minulosti zase nachádza formy spolužitia, ktoré neboli pokrivené falošnou mravnosťou a boli tak lepšie než v jeho dobe existujúca meštianska rodina. Yvona Votrubová pomocou odkazov na sekundárnu literatúru ukazuje tiež to, ako je diskusia skrz naskrz prepletená debatami o eugenike (s. 31 a 32).

Prvé dve diskutované témy sa spájajú v tretej časti zaoberajúcej sa „meštiackou morálkou“ (s. 36). Tu by možno autorka bola bývala mohla vysvetliť, že tento termín je Neumannov a je jasne odsudzujúci – a dal by sa, pochopiteľne za cenu straty jasného politického odsúdenia, opísať termínom „morálka meštianstva“ či „buržoázna morálka“. Uvedená normatívna koncepcia mravnosti je v Neumannovej dobe, jeho intelektuálnom prostredí a v jeho chápaní pôvodcom všetkých spiatočníckych ideí, proti ktorým chce Neumann osvetovo pôsobiť.

Na jednej strane sa niektoré časti piatej kapitoly môžu javiť ako veľmi popisné. Domnievam sa však, že pre to, aby Yvona Votrubová ukázala podobnosti a rozdiely v myslení Stanislava Kostku Neumanna a ďalších dobových autoriek, autorov a političiek, ako aj starších autorov (v prvom rade Engelsa), je podrobnejšia rekapitulácia postojov jednotlivých autoriek a autorov na mieste. V takejto podobe nikde nie je urobená a pomáha Neumannovo dielo, ktoré ak nie je opomínané, tak je osamotené, vložiť do vzťahov k iným dielam a diskusiám jeho doby. Chcem tiež zdôrazniť, že autorkine komparácie nemajú podobu blokových zhrnutí, v ktorých by sa striedali časti „tento povedal“ – „tento povedal“. Komparácie tu majú podobu dialógu zaoberajúceho sa jednotlivými menšími témami a problémami. Yvona Votrubová pre lepšiu orientáciu navyiac jednotlivé podkapitoly na zväzok vždy zhrňa a pomáha tak čitateľkám a čitateľom utvoriť si plastický obraz o intelektuálnej krajine Stanislava Kostku Neumanna (s. 20, 25 a ď.).

Analýza dobových recenzií analyzovanej knihy a reklám na ňu ukazuje na rôznorodosť diskurzívnych rovín, v ktorých sa kniha ocitala. Na jednej strane tu boli obvinenia z šírenia pornografie (explicitnosť zobrazení však pravdepodobne bola premyslenou reklamnou stratégiou vydavateľa, ako konštatuje autorka na s. 46), na druhej strane ale aj pochopenie toho, že S. K. Neumann svojím dielom konštruje ženy ako subjekt dejín. Bolo by

vynikajúce, keby sa v ďalšom výskume podarilo nájsť a analyzovať ďalšie ohlasy na *Dějiny ženy*. Materiál, ktorý zhromaždila Yvona Votrubová a ktorý pripája k práci v podobe príloh, už teraz zaujímavo naznačuje hlavné línie dobových populárnych interpretácií a tvorí tak pre ďalší výskum dobrý základ.

Ako je zrejmé z doterajších hodnotení v posudku, tak prácu, do ktorej sa Yvona Votrubová v svojej bakalárskej práci pustila, oceňujem. Bezpochyby narazila na takú tému v dejinách feministického myslenia a publicistiky na území Česka a v dejinách recepcie tohto myslenia, ktorú stojí za to rozvíjať a prostredníctvom ktorej treba dopĺňať a meniť obraz o kanonických postavách miestneho sociálneho a feministického myslenia. V práci preukázala schopnosť sumarizovať náročný a rozsiahly text, selektovať v ňom podľa zvolenej perspektívy, ďalej preukázala schopnosť hľadať podobnosti a odlišnosti v historických a normatívnych koncepciách rodových (genderových) a sexuálnych vzťahov. Toto všetko sú zručnosti, ktoré – verím – bude ďalej rozvíjať v svojom štúdiu a prispeje tak k poznaniu feministického myslenia v Česku.

Prácu odporúčam na obhajobu a navrhujem ju hodnotiť známku **výborne**.

Mgr. Ľubica Kobová, MA, PhD.

Praha, 4. 9. 2018